

En utredning som döljer de verkliga problemen

Den prostitutionsutredning, som nyligen presenterades, misslyckas totalt med att argumentera för sitt beslut om kriminalisering, skriver Peter Elmlund i sin debattartikel.

Den 14 mars 1995 lade Inga-Britt Törnell fram sin prostitutionsutredning. I denna föreslås att prostitutionen skall kriminaliseras och att straffansvaret skall omfatta både köpare och säljare av sexuella tjänster. Dessutom föreslås att prostitutionsbegreppet utvidgas till att även gälla posering och andra handlingar ägnade att väcka sexuell lust. Vidare föreslås förändringar av kopplerlagen så att kommersiell produktion av pornografiska filmer och bilder i praktiken blir olagliga – att betala någon för att agera i sexuella sammanhang framför kameran, skall likställas med koppleri.

Debatt – prostitution

Det är ett radikalt och mycket långtgående förslag och det må vara hänt att en utredare kommer fram till ett sådant. Men innan så sker skall vederbörande rimligtvis göra en utredning. Jag vet inte hur detta ord definieras av staten, men sannolikt förväntas man sammanställa tillgängliga forskningsresultat och utifrån dessa göra en analys av den aktuella problematiken samt därtill prestera en hygglig argumentation för ett eventuellt åtgärdsförslag.

Moralismer

Tyvärr måste jag konstatera att Inga-Britt Törnell misslyckas fullständigt med denna uppgift. Utredningsdelen står visserligen med en diger litteraturlista, men den text som serveras läsarna består mest av statistisk kryddad med moralismer och högst diskutabla påståenden. Någon analys av problematiken kring prostitutionen, den vuxna människans ansvar och statens roll i samhället kan man knappast tala om.

Självva åtgärdsdelen är det tyvärr ännu sämre beställt med. Som intellektuell prestation kan den inte ens mäta sig med en trebetygsuppsats i någon av universitetets enklare discipliner. Visserligen anger utredaren några argument för och emot kriminalisering, men hon varken diskuterar, jämför eller värderar dem. Hon nöjer sig med att framföra sin åsikt. "Enligt mitt förmenande", som det heter på kansliens skans.

I kommittédirektivet, under tecknat av Bengt Westerberg, står noggrant uttryckt vad utredningsuppdraget gick ut på beträffande kriminalisering:

"Frågan om en kriminalisering av prostitutionen innehåller i enlighet med vad jag nu redovisar många känsliga avvägningar och svåra överväganden. Utredaren bör förutsättningslöst överväga olika alternativ och särskilt analysera kriminalpolitiska effekter av en eventuell kriminalisering. Denna frågas lösning i jämförbara länder bör studeras."

De känsliga avvägningar och svåra överväganden, som Bengt

Vem är skyldig? I Inga-Britt Törnells utredning beskrivs de i prostitution inblandade ömsom som offer, ömsom som skyldiga, allteftersom det passar utredarens syften, hävdar skribenten.

Westerberg förväntar sig få genomdiskuterade och analyserade, vietas av Inga-Britt Törnell bort med orden:

"Svårigheterna vid en kriminalisering av prostitution som sådan kan tyckas stora, men enligt min mening skall dessa inte överdrivas."

Mina damer och herrar, lägg dessa citerade ord på minnet, ty de exemplifierar inte bara Inga-Britt Törnells bristande kompetens som utredare, utan också nivån på det offentliga samtalet i moralismens Sverige.

Rätt- och felkatalog

Vad är då en moralist och var ligger dennes problem, kan man fråga. Jo, det är en person som betraktar tillvaron utifrån en enkel rätt- och felkatalog, som inte tar hänsyn till verklighetens komplexitet, som inte förstår att man ibland måste välja mellan två goda (eller onda) och ömsesidigt uteslutande handlingar, som inte förmår dra de fulla konsekvenserna av sina egna principer och som därför alltid avslöjar sig genom sin egen motsägelsefullhet. Följdriktigt finner vi i Inga-Britt Törnells utredning en lång rad påståenden som motsäger hennes egna slutsatser. Det står till exempel:

* att 1977 års prostitutionsutredning fann att de skäl som talade mot en kriminalisering hade en sådan styrka att de inte kunde förbigås och att prostitution också i framtiden borde vara straffri.

* att stora sociala insatser mot prostitution har gjorts sedan 1977 och att nyrekryteringen av underåriga till gatuprostitution har minskat.

* att könshandeln i Sverige i jämförelse med andra länder har liten omfattning. (Det totala antalet prostituerade i Sverige kan beräknas uppgå till drygt 2 500. I Holland, vars folkmängd är ungefär dubbelt så stor som Sveri-

ges, är motsvarande siffra cirka 20 000).

* att organiserad prostitution, som har samröre med den organiserade brottsligheten, förekommer i mycket begränsad omfattning i Sverige.

* att länder som har kriminaliserat prostitution, till exempel Kanada, inte uppvisar någon förändring när det gäller tillgång och efterfrågan på sextjänster.

* Trots denna redovisning påstår Inga-Britt Törnell, utan någon som helst diskussion, att många tunga argument talar för kriminalisering. Vad denna tyngd består av får vi aldrig veta, ty det enda seriösa argument som framförs är att staten med hjälp av lagstiftning skulle bidra med normbildning.

Den fortsatta diskussionen består av olika varianter på temat att prostitutionen och dess skadliga effekter kommer att minska, som en följd av kriminalisering. Men eftersom det inte någonsin i utredningen framkommer några fakta som styrker detta antagande, måste slutsatserna betecknas som cirkulära.

Jämförelse

Den av Bengt Westerberg beställda internationella jämförelsen, som borde vara grunden för allt resonemang om kriminalisering, smyger Inga-Britt Törnell undan i några korta fraser i sin motivering. I utredningsdelen konstateras dock med beundransvärd saklighet följande:

"I många EU-länder har en allt liberalare syn börjat sprida sig när det gäller prostitution. Prostituerade bildar fackföreningar och hävdar sin rätt att prostituera sig och sin rätt till social trygghet för sig och sina familjer. De menar att prostitution skall ses som ett yrke och att det är stigmatiseringen som skapar den största skadan."

När det gäller Nederländerna,

som mer än något annat land accepterat prostitution som en ofrånkomlig del av samhällslivet, kan dock inte utredaren behålla sitt lugn, utan skriver: "Kanske är denna toleranta inställning en följd av landets historia som frihandelsnation och slavutskippningsplats." (Min kursivering). Och detta skall man behöva läsa in en statlig utredning!

Det kanske mest flagranta exemplet på motsägelsefullhet uppvisar Inga-Britt Törnell emellertid när det gäller synen på vem som är offer och vem som är skyldig. Det visar sig nämligen att både säljare och köpare kan vara båda-dera beroende på var i tankekedjan utredaren befinner sig.

Vem skall klandras?

Utgångspunkten för utredningen är naturligtvis att prostitution är klandervärd därför att kvinnan utnyttjas och förnedras av mannen. Hon är offer, han är skurk. Men varför skall då kvinnan bestraffas? Vid ocker straffas ju bara den som lånar ut pengar, inte låntagaren. Jo, läs och häpnad, därför att också mannen "i någon mening är offer" och därför finns inte "något avgörande skäl att bestraffa endast mannens handlande".

Eftersom både köpare och säljare är offer är det inte orättvist att bestraffa dem lika, så lyder utredarens fullt begripliga men motbudande logik.

Varför skall man då överhuvudtaget bestraffa människor med offerstatus? Jo, därför att de samtidigt är ansvariga för sina handlingar. Att mannen är det framgår med all önskvärd tydlighet vid läsning av utredningen, att också kvinnan är det kommer emellertid som en total överraskning efter några hundra sidors frossande i kvinnligt lidande. Den föreslagna lagen kräver symmetri och därför får läsaren

till sist, på sidan 228, veta att kvinnan trots allt inte kan undantas från ansvar för sitt handlande.

Att ett omfattande kriminaliseringsförslag, som kraftfullt utökar polisens möjligheter att snoka i människors mest privata sfärer och samtidigt omyndigförklarar vuxna individer, föreslås med hjälp av sådan bristande argumentation är helt oacceptabelt. Staten borde återkräva arvudet.

Det har i debatten framskyntat att det är viktigt att skydda narkotikaberoende flickor från exploatering. Nu hör till saken att av landets 2 500 prostituerade går endast 650 på gatan och av dessa är ungefär hälften narkotikamissbrukare. Om det nu är omtanke om dessa flickor som driver utredaren, varför inte istället för straff erbjuda dem allt tänkbart stöd, inklusive läkarförskrivna narkotika. Det blir betydligt billigare för staten än att ge polisen nya spaningsresurser och därtill skulle dessa flickor faktiskt bli hjälpta, vilket de inte blir av en kriminaliseringslag.

Men denna utredning handlar inte om hornas och torskarnas väl och ve. I all sin uselhet ingår den i en helt annan diskurs. Sedan början av 80-talet, då de första tecknen på välfärdssamhällets misslyckande gjorde sig gällande, har den offentliga debatten i allt ökande omfattning förklarat existerande samhällsproblem i termer av normlöshet och brist på moral. Det är ett bekvämt sätt för de välbeställda klasserna i privat och offentlig sektor att försvara rådande strukturer. Den underliggande tanken är att samhällsproblemen beror på folket, inte på systemet.

Den kristna högern i USA slog, av lättförståeliga skäl, tidsigt mynt av denna moraliska strömning. Detsamma gjorde även de amerikanska radikalfeministerna. Denna rörelses bärande idé, att man endast kan ändra könsroller genom att politisera privatlivet, passade som hand i handske i det nya samhällsklimatet.

Sverige, det mest amerikaniserade landet utanför Amerika, det land som brutalast av alla anammat USA:s stordriftstänkande, modernitet och historielöshet, har i vanlig ordning förbehållslost följt efter denna trend.

Resultatet har blivit en ändlös ström av oporportionerligt upp-förordade offentliga debatter om pedofiler, barnporn, sexklubbar, pornografi, incest, abort, prostitution, fittitsim, filmvåld, rollspel och, icke att förglömma, Ebba-Witt Brattströms privata karriärprojekt.

De verkligt stora problemen med övergången från industrisamhälle till tjänstesamhälle, nationalstatens sammanbrott, den kommande miljökatastrofen och massiva folkrörelser från syd till nord diskuteras inte på allvar i allmänna medier. Här är det nämligen stora företagens, politikernas och de högre byråkraternas intressen som står på spel, inte folkets.

Så bekvämt det måste vara att låta Inga-Britt Törnell göra en prostitutionsutredning. Då ser det ju ut som om politikerna gjort något.